

Міжнародне право, право Європейського Союзу

УДК 349.6:556

Губарь Євгенія Андріївна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Губарь Евгения Андреевна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Gubar Evgenia

Student of the

Yaroslav Mydryi National Law University

Науковий керівник:

Асірян Сюзанна Рафіківна

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри права Європейського Союзу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**ПРІОРИТЕТИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ
ЕКОЛОГІЧНОЮ АГЕНЦІЄЮ
ПРИОРИТЕТЫ СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ С ЕВРОПЕЙСКИМ
ЭКОЛОГИЧЕСКИМ АГЕНТСТВОМ
PRIORITIES OF UKRAINE'S COOPERATION WITH THE EUROPEAN
ENVIRONMENTAL AGENCY**

Анотація. Стаття присвячена детальному аналізу діяльності та структури Європейської екологічної агенції. У статті автор визначає характерні особливості діяльності Агенції та можливі перспективи співробітництва з Україною.

Ключові слова: Європейська екологічна агенція, цілі діяльності Агенції, оцінка стану навколишнього середовища, екологічна криза, доступ до інформації.

Анотація. Стаття посвячена детальному аналізу діяльності і структури Європейського екологічного агентства. В статті автор визначає характерні особливості діяльності Агентства і можливі перспективи співробітництва з Україною.

Ключевые слова: Европейское экологическое агентство, цели деятельности Агентства, оценка состояния окружающей среды, экологический кризис, доступ к информации.

Summary. The article is devoted to a detailed analysis of the activities and structure of the European Environmental Agency. In the article, the author identifies the characteristic features of the Agency's activities and possible prospects for cooperation with Ukraine.

Key words: European Environment Agency, aims activities of the Agency, state of environment, environmental crisis, access to information.

Постановка проблеми. На сьогодні, питання екологічної безпеки є одним з основних в політиці Європейського союзу і Європейська екологічна агенція відіграє особливу роль у вирішенні зазначеного питання. Україна до тепер, на жаль, не є країною-учасницею через брак людських та технічних ресурсів, тому не спроможна в повному обсязі забезпечувати співробітництво з Європейською екологічною агенцією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. На даний час, питання щодо діяльності Європейської екологічної агенції не досліджено в юридичній науковій літературі на належному рівні. Серед науковців, які досліджували окремі аспекти діяльності зазначеної агенції, можна виділити

Фесянова П.О., Богданову Е.Ю., Димова Д.Є., Хвана Т.А., Буторіну О.В., Шмельова Н.П.

Формулювання цілей статті. Метою статті є охарактеризувати цілі діяльності та структуру Європейської екологічної агенції, а також майбутнє співробітництво України з даною агенцією.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На сьогодні, міжнародне співтовариство зіткнулося з низкою глобальних проблем, серед яких екологічна криза набуває все більшої небезпеки. Актуальність розвитку міжнародної політики в екологічній сфері з кожним роком все збільшується. У ХХІ столітті екологічна криза набула глобальних масштабів у зв'язку з різким погіршенням стану навколишнього середовища, зумовленим антропогенними чинниками. Сьогодні найбільш характерними проявами екологічної кризи є поступова зміна клімату планети внаслідок зміни балансу газів в атмосфері, забруднення атмосфери з утворенням кислотних опадів, опустелювання планети, загальне і місцеве руйнування біосферного озонового шару, радіоактивне зараження окремих територій, забруднення Світового океану важкими металами, складними органічними сполуками, нафтопродуктами, радіоактивними речовинами, насичення вод вуглекислим газом, скорочення біологічного розмаїття, погіршення середовища життя в населених пунктах, особливо на урбанізованих територіях, загальне виснаження і брак природних ресурсів тощо [2, с. 36].

Найбільшим регіоном, який впливає на світову екологічну політику, є Європейський союз. Сучасний Європейський союз (далі - ЄС) - це єдина з усіх нині існуючих груп держав, що виникли в процесі регіональної економічної і екологічної інтеграції, яка максимально наблизилася до стадії повної інтеграції [1, с. 123]. У процесі здійснення екологічної політики та впровадження заходів ЄС з екологічної безпеки важлива роль належить таким структурним підрозділам союзу, як Європейська Рада, Рада Міністрів,

Європейська комісія, Європейський парламент, Суд ЄС тощо [5]. Існує спеціальний орган, який займається питаннями навколишнього середовища – Європейська екологічна агенція (англ. European Environment Agency, далі - Агенція; ЄЕА). Правовою основою Агенції є Регламент № 1210/90 від 7 травня 1990 року про заснування Європейського агентства з навколишнього середовища і Європейської мережі інформації та спостереження за навколишнім середовищем, змінений Регламентом № 933/1999 від 29 квітня 1999 року [3].

Існує чотири типи агенцій ЄС, серед них: агенції, які сприяють соціальному діалогу; агенції, які здійснюють нагляд; регуляторні агенції; виконавчі агенції. Європейська екологічна агенція належить саме до тих, які здійснюють нагляд. Головною метою діяльності Агенції є забезпечення незалежною інформацією про стан навколишнього середовища [6].

Регламент містить норму, яка передбачає, що Агенція повинна уникати дублювання існуючої діяльності інших інститутів та органів, тобто діяльність Агенції має специфічний (унікальний) характер. Агенція здійснює достовірну експертизу щодо оцінки ступеня екологічної небезпеки, сприяє розробці екологічного законодавства і запобігання зміні клімату, запобігання втратам біологічного різноманіття і розуміння його просторової зміни, захист людського здоров'я і якості життя, використання і управління природними ресурсами і відходами, створенню умов для реалізації програм у сфері регулювання екологічної безпеки [7].

До основних видів діяльності Агенції належить збір, аналіз, надання інформації та оцінок щодо: стану навколишнього середовища та його тенденцій; впливів на довкілля та чинників впливу; екологічної політики та її ефективності; перспектив та напрямків подальшої боротьби із екологічними загрозами.

Статтею 3 Регламенту передбачено що стан навколишнього середовища оцінюється з різних точок зору, а саме, враховуються

показники: 1) якості навколишнього середовища; 2) навантаження на навколишнє середовище; 3) чутливості навколишнього середовища [3].

Аналізуючи Регламент Агенції можна виділити дві основні цілі її діяльності, серед них:

- забезпечення органів Європейського співтовариства, держав ЄС, а також держав, які беруть участь, третіх країн і громадськості об'єктивною інформацією, необхідної для розробки і реалізації обґрунтованої і ефективної політики в галузі охорони навколишнього середовища;
- сприяння порівнянню даних про стан навколишнього середовища в європейському і глобальному масштабах, гармонізації методів вимірювань і оцінки, розробки і застосування методів екологічного моделювання для прогнозування стану навколишнього середовища і оцінки ефективності [3].

В якості головної цілі своєї діяльності Агенція розглядає практичне та відповідальне застосування "принципу перестороги" для екологічного управління навколишнім середовищем при наявності ризику [9].

Що стосується правил застосування зазначеного принципу, то, з урахуванням досвіду, накопиченого в рамках ЄС, вони в самому загальному вигляді можуть бути сформульовані наступним чином:

- складання незалежною організацією повної наукової оцінки з метою з'ясування ступеня наукової невизначеності;
- складання оцінки потенційних ризиків і наслідків відмови від прийняття заходів для мінімізації збитку здоров'ю людини і навколишньому середовищу;
- участь, за умови максимальної прозорості, всіх зацікавлених сторін у вивченні і розробці можливих заходів для мінімізації збитку здоров'ю людини і навколишньому середовищу [8].

Важливою складовою дослідження Агенції є її структура, яка включає Правління, Виконавчого директора та науковий комітет.

В Правління входять по одному представнику від кожної держави-члена і два представника від Комісії Європейського Союзу. Європейський парламент призначає в якості членів двох вчених, які мають кваліфікацію в сфері охорони навколишнього середовища. Кожен член Правління має один голос. Рішення Правління приймається більшістю в дві третини голосів членів Правління [4].

Виконавчий директор очолює Агенцію, призначається правлінням за пропозицією Комісії ЄС на п'ятирічний період (може бути призначено декілька строків підряд). Виконавчий директор офіційно представляє Агенцію та є відповідальним за:

- прийняття і виконання рішень та програм, прийнятих правлінням;
- оперативне керівництво Агентством;
- виконання завдань, поставлених статтями 12 і 13 (стосуються фінансового та бюджетного аспекту діяльності Агенції);
- складання та публікацію доповідей, передбачених статтею 2 "vi", (публікація доповідей про стан, зміни в дослідженнях довкілля кожні п'ять років, докладаючи показові доповіді, орієнтовані на спеціальні дослідження);
- справи щодо персоналу, для здійснення завдань, перелічених у статті 8 (4) і (5).

Виконавчий директор звітує перед правлінням про свою діяльність [3].

Науковий комітет асистує Правлінню та Виконавчому директору в випадках, передбачених Регламентом, а також з будь-якого наукового питання, що виникає в процесі діяльності Агенції [3].

Тож враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що головна роль у функціонуванні Агенції належить саме Правлінню, Виконавчий директор виконує переважно організаційні та представницькі функції, а Науковому комітету належить консультативна функція.

Важливим аспектом діяльності даної агенції є її відкритість для країн, "які не є членами Європейської Спільноти, але які поділяють інтерес ЄС та держав-членів щодо цілей цієї Агенції у межах угод, які мають бути укладеними між ними та Європейською Спільнотою". Участь в роботі Правління таких країн передбачається в якості спостерігача (без права голосу), в окремих заходах Агенції в якості експертів. Відкритий і демократичний доступ до інформації з навколишнього середовища все частіше розглядається в якості фундаментального цивільного права і права людини [3].

На сьогодні, шість країн (Албанія, Боснія та Герцеговина, Сербія, Чорногорія, Республіка Північна Македонія, Республіка Косово¹) співпрацюють з Агенцією та 33 країни є її учасниками (Австрія, Бельгія, Болгарія, Хорватія, Кіпр, Чехія, Данія, Фінляндія і т. д.) ЄЕА тісно співпрацює з Європейською екологічною інформаційною та наглядовою мережею та відповідає за розробку мережі та координацію її діяльності. Ще одним із напрямків діяльності Агенції є співпраця з національними координаторами навколишнього середовища, як правило, це міністерства охорони навколишнього середовища [10].

Потенційними користувачами інформації Агенції є директорат Європейської комісії, Рада міністрів, Європейський парламент, інші органи Союзу, національні органи держав-членів, які відають питаннями навколишнього середовища, та інші країни, міжнародні організації, неурядові організації, представники основних секторів економіки (таких як промисловість, торгівля або сільське господарство), засоби масової інформації та громадськість [9].

Важливий принцип діяльності Агенції полягає в тому, щоб давати можливість іншим організаціям займатися проблемами навколишнього середовища, вирішувати дилеми або гальмувати екологічно невинуваті

---

¹ Це позначення не зачіпає позицій щодо статусу і відповідає Резолюції Ради Безпеки ООН 1244 і висновку Міжнародного Суду про Декларацію незалежності Косова.

тенденції, забезпечуючи їх відповідною інформацією, послугами та засобами роботи [9].

Агенція збираючи, об'єднуючи, переробляючи і структуруючи наявні дані про спеціальні знання і досвід в екологічній сфері в Європі та в інших країнах світу, і створюючи готові до використання інформаційні продукти і послуги, служить свого роду посередником між виробниками і споживачами інформації. Створена таким чином раціональна база знань відрізняється тим, що її користувачі можуть отримати доступ до сучасних спеціальних знань та інформації з багатьох питань, що мають вирішальне значення для охорони навколишнього середовища. Обмін інформацією про методи оцінки і застосування принципу екологічної раціональності сприятиме інтеграції і служити гарантією того, що концепція екологічно безпечного розвитку отримає застосування на практиці [3].

У разі співробітництва щодо реалізації окремих пріоритетів або заходів Агенції всі умови будуть визначені в документі про співпрацю. Стандартними умовами є наявність особи, яка забезпечуватиме зв'язок з агенцією або національного контактного пункту, до завдань яких буде входити: переклад нормативно-правових документів, звітів, урядових рішень на англійську мову для відправлення до секретаріату Агенції та переклад з англійської мови робочих документів, звітів Агенції та у разі необхідності законодавства ЄС; участь у навчальних заходах Агенції; участь в роботі інформаційної мережі EIONET та участь в проведенні консультацій і зустрічей з учасниками зазначеної мережі та інше передбачене в документі про співпрацю [4].

На сьогодні, Україна спрямовує свою політичну діяльність на європейську інтеграцію. Однією з вимог повної європейської інтеграції - участь в діяльності спеціальних агенцій ЄС. В Угоді про партнерство та співробітництво між Україною та Європейський Союзом зазначені пріоритети співпраці у сфері охорони навколишнього середовища, до таких пріоритетів можна віднести і співпрацю з Європейською екологічною агенцією.

Пріоритети співпраці між Україною та ЄС у сфері охорони навколишнього середовища визначені в Угоді про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, а також в Плані дій Україна-Європейський Союз.

Аналізуючи зазначені документи на відповідність і сумісність пріоритетам ЄЕА, слід відзначити наступні спільні пріоритети співпраці у сфері охорони навколишнього природного середовища: моніторинг рівнів забруднення та оцінка стану навколишнього середовища; спільна система інформації про стан навколишнього середовища; боротьба з локальним, регіональним та транскордонним забрудненням атмосферного повітря та води; відновлення природного стану навколишнього середовища; якість води; зменшення обсягів, утилізація і безпечне знищення відходів, а також виконання положень Базельської конвенції; збереження біологічної різноманітності, територій, що охороняються, а також раціональне використання біологічних ресурсів та управління ними; глобальні кліматичні зміни.

На сьогодні, Міністерство охорони навколишнього середовища України не спроможне в повному обсязі забезпечувати співробітництво з Агенцією через брак людських та технічних ресурсів [4].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На сьогодні, Україна не є державою-членом Європейської екологічної агенції, проте наразі проводиться аналіз напрямків діяльності Агенції, які відповідають її пріоритетам. Документи, які аналізуються в даній статті свідчать про перспективи співпраці України з Агенцією за різними напрямками в сфері довкілля. Налагодження співробітництва з Агенцією є одним з інструментів, що сприятиме подальшій інтеграції України до ЄС не лише у сфері охорони довкілля, а й повній європейській інтеграції.

Література

1. Буторина О.В., Борко Ю.А. Расширение Европейского Союза и Россия. М.: Деловая литература, 2006. 568 с.
2. Хван Т.А. Экологические основы природопользования / Т.А. Хван, М.В. Шинкина. – Москва: Издательство Юрайт, 2017. – 319 с.
3. Регламент Совета от 7 мая 1990 г. об учреждении Европейского агентства по окружающей среде и европейской сети информации и наблюдения за окружающей средой (1210/90/ЕЭС) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_918
4. Міністерство екології та природних ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://menr.gov.ua/content/evropeyska-ekologichna-agenciya.html>
5. Особливості формування, розвитку та здійснення спільної екологічної політики Європейського Союзу як інструменту забезпечення екологічної безпеки світового співтовариства / А. М. Носа // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2017. - Вип. 13(2). - С. 56-60. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvumevcg_2017_13%282%29__14
6. Агентства Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.academia.edu/11510868/Агентства_Європейського_Союзу
7. Фесьянов П. О. Державне регулювання екологічної безпеки на рівні регіону: досвід європейських країн [Електронний ресурс] / П. О. Фесьянов // Державне управління: теорія і практика. – 2011. – № 1. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Fesyandov.pdf>
8. Богданова Э.Ю. Оценка воздействия на окружающую среду и принцип предосторожности: международно-правовые аспекты // Право и управление. XXI век. - 2016. - N 2. - С.28-33.

9. Дымов Д.Е. Правовые и организационные аспекты европейской политики в области экологической безопасности. - М., 1999. Юридические науки.
10. European Environment Agency [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.eea.europa.eu/countries-and-regions>